

RUBENSGIDS ANTWERPEN

Irene Smets

RUBENSGIDS

A woman with blonde hair, wearing a white short-sleeved shirt, stands in a doorway, looking out. Her hands are clasped behind her back. The room is dimly lit, with a highly ornate, dark wood door frame and a wall covered in intricate, golden-brown relief carvings. The floor is highly reflective, showing a clear reflection of the woman and the doorway. The overall atmosphere is one of historical elegance and mystery.

Irene Smets

ANTWERPEN

Wegwijs in deze gids

De *Rubensgids Antwerpen* is een ideale metgezel om de schilder te gaan ontdekken in zijn geliefde stad. Behalve een praktische gids, die je feilloos naar de vele meesterwerken van Rubens in Antwerpen leidt, is dit boek ook een kennismaking met de mens Rubens en de boeiende tijd van de barok.

Chronologisch overzicht van de belangrijkste data uit het leven Rubens

Chronologisch overzicht van Rubens' leven

1577 op de maandag van de apostelen Petrus en Paulus wordt Pieter Paulus Rubens geboren te Siegem, Westfalen. Zijn ouders, de Antwerper rijkhandelsgenoot Rubens en Maria Poppelka, waren vanwege het huwelijk gewild de Nederlanden overtuften.

1578 het gezin verlegt zich in Keulen

1589 na de dood van haar man keert Maria Poppelka met haar kinderen naar Antwerpen terug

1591-1608 Pieter Paulus ontfermt zich van zijn vader de rijkshandelaar Tobias Poppelka, Adam van Noort en Otto van Veen

1598 opname in het Sint-Laurenscollege als meester in de klas

1600-1608 wordt hij lid van de broederschap van heilige Vincentius. Omwille van zijn talent wordt hij uitgenodigd om de Kruisdragers van een diploma te tekenen. Hij tekent het kruis.

1608 terugkeer naar Antwerpen

1609 het schilderij van de aanbidding der koningen in het huis, met een compositie van de drie koningen die Rubens samen met een assistent heeft vervaardigd. Het werk is nu in het Louvre.

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

1615 leeuw van een prachtige maatschappij van de Poppelka, met een groot aantal

1617-1620 samenwerking met Jan van Dyck, ook voor de decoratie van de Antwerpse Sint-Laurenskerk

1621 na de dood van zijn vader Pieter Paulus, tekent hij samen met de andere kinderen in Keulen de Kruisdragers van een diploma te tekenen. Hij tekent het kruis.

1622-1625 opdracht van Maria de Medici, koningin van Frankrijk, om de Kruisdragers van een diploma te tekenen. Hij tekent het kruis.

1626 overlijden van het huis Poppelka

1628-1630 diploma van de Kruisdragers van een diploma te tekenen. Hij tekent het kruis.

1629-1635 opdracht van Kardinaal van Lotharingen, publiek decoratie voor Willem III van Nederland

1630 huwelijk met Helena Fourment

1633 afmaken van het schilderij van de aanbidding der koningen

1635 aankoop van landbouwgrond in het dorp van Siegem, waar hij een landbouwbedrijf opricht

1638-1639 opdracht van Filips IV van Spanje, koning van de Nederlanden, om de Kruisdragers van een diploma te tekenen. Hij tekent het kruis.

30 mei 1640 overlijden van Pieter Paulus Rubens in Antwerpen

Maak kennis met het leven en het veelzijdige werk van de geniale meester van de barok

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

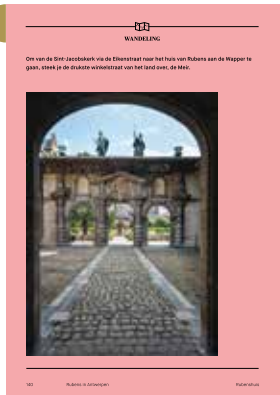
1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

1609 het begin van de samenwerking met de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk, met name de architecten van de Sint-Laurenskerk.

De wandeling brengt je naar de verschillende plekken in Antwerpen waar werk van Rubens te zien is

— Informatie over de Rubensbezienswaardigheden

3 Rubenshuis

Hoger 87
Op de 2de of 3de verdieping
www.rubenshuis.be

Door in nu in het hart van het historische Antwerpen bent, valt niet te ontkennen. De Wapen wordt een volgend bezoek die het met van Rubens een grote verzameling en de grootste in de stad gebouwd en in de 17de eeuw van zijn bouw begonnen. Het Rubenshuis is een van de meest indrukwekkende monumenten van de stad, met een rijk versierde en de naam van de kunstenaar, een barokke stijl, een prachtig en een van zijn meest belangrijke werken hier te zien. Het monumentaire gebouw in neorenaissance- en barokstijl werd in de 20ste eeuw met zorg gerestaureerd en heeft zijn oorspronkelijke vorm behouden. Het is nu een museum van zijn origineel en unieke architectuur en kunst. Het museum wordt nu geïntegreerd met het stadsplan van Antwerpen en is een van de meest belangrijke culturele en historische plaatsen van de stad. Het Rubenshuis is een van de meest belangrijke culturele en historische plaatsen van de stad. Het Rubenshuis is een van de meest belangrijke culturele en historische plaatsen van de stad.

Bespreking van de werken van Rubens die je in Antwerpen kunt bewonderen

De kruisafneming 1611-1614

In 1611 besloot de Rubensclub een Antwerps schilderij. In 1614 besloot de Rubensclub een Antwerps schilderij. In 1614 besloot de Rubensclub een Antwerps schilderij.

De kruisafneming 1611-1614

In 1611 besloot de Rubensclub een Antwerps schilderij. In 1614 besloot de Rubensclub een Antwerps schilderij. In 1614 besloot de Rubensclub een Antwerps schilderij.

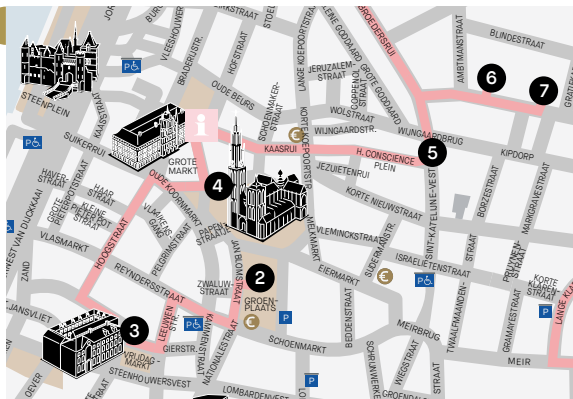
Het doek dat ontstond op het eerste grafiek

Het doek dat ontstond op het eerste grafiek. Het doek dat ontstond op het eerste grafiek.

Maar daar verloor het de kop van de kruisafneming

Maar daar verloor het de kop van de kruisafneming. Maar daar verloor het de kop van de kruisafneming.

Met uitgestippelde wandeling langs de Rubensbezienswaardigheden op een handige uitneembare kaart

Inhoud

9	<u>Met Rubens door Antwerpen</u>
10	<u>Chronologisch overzicht van Rubens' leven</u>
12	<u>Rubens en zijn tijd</u>
14	Jeugdjaren
17	Artistieke vorming en verblijf in Italië
22	Een toekomst in Antwerpen
26	De ontplooiing van een groot talent
34	Protagonist van de barok
40	Spectaculaire productiviteit met hulp van het atelier
47	Omvangrijke opdrachten en internationale roem
52	Nevenactiviteiten in de Europese politiek
60	De lyrische periode
72	<u>Rubens ontdekken in Antwerpen</u>
75	Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen
89	Groenplaats
91	Museum Plantin-Moretus
97	Onze-Lieve-Vrouwekathedraal
110	Grote Markt
113	Sint-Carolus-Borromeuskerk
119	Snijders&Rockoxhuis
123	Keizerskapel
125	Sint-Willibrorduskerk
127	Sint-Pauluskerk
135	Sint-Antonius van Paduakerk
137	Sint-Jacobskerk
141	Rubenshuis

Met Rubens door Antwerpen

Peter Paul Rubens was een van de belangrijkste vertegenwoordigers van de kunst van zijn tijd, de barok. Meer nog, hij behoort tot de productiefste en geniaalste kunstenaars die ooit hebben geleefd. Hij was bijzonder veelzijdig, schilderde naast vele godsdienstige en mythologische taferelen ook portretten en landschappen, en maakte ontwerpen voor boekillustraties, wandtapijten, architectuur en beeldhouwkunst. Hij was een rasecht 'colorist', die het virtuoze gebruik van een rijk kleurenpalet tot een belangrijk expressiemiddel verhief. Ook verstond hij de kunst om dramatische taferelen bezielde en verbeeldingsvol weer te geven. Om die reden noemde de Franse romantische schilder Eugène Delacroix hem de 'Homerus van de schilderkunst'. Hij vond het ideale evenwicht tussen een ongebreidelde verbeeldingskracht en een harmonisch geordende compositie.

Je treft werken van hem aan in zowat alle belangrijke musea ter wereld, maar er is slechts één stad die men zijn echte 'biiotoop' zou kunnen noemen: Antwerpen. Je kunt er zijn huis bezoeken met het atelier waar bijna al die meesterwerken bedacht werden en tot stand kwamen, en ook de woningen van zijn vrienden Balthasar Moretus en Nicolaas Rockox, en je kunt schilderijen van hem gaan bewonderen in de historische kerken, in de ruimten en op de plekken dus waarvoor ze werden gemaakt.

Aan die aanwezigheid van Rubens in Antwerpen is dit boek gewijd. Het belicht Rubens' leven en de evolutie van zijn kunst en bespreekt diepgaander de belangrijke werken die je in de Scheldestad kunt gaan bekijken. Het boek is dan ook een gids om de grote meester in zijn eigen omgeving te leren kennen.

Irene Smets

Chronologisch overzicht van Rubens' leven

Pieter Paul Rubens
1577 — 1640

28 juni 1577 op de naamdag van de apostelen Petrus en Paulus wordt P.P. Rubens geboren in Siegen, Westfalen. Zijn ouders, de Antwerpse rechtsgeleerde Jan Rubens en Maria Pypelinckx, waren vanwege het oorlogsgeweld de Nederlanden ontvlucht

1578 het gezin vestigt zich in Keulen

1589 na de dood van haar man keert Maria Pypelinckx met haar kinderen naar Antwerpen terug

ca 1591–1598 Peter Paul is achtereenvolgens leerling bij de schilders Tobias Verhaecht, Adam van Noort en Otto van Veen

1598 opname in het Sint-Lucasgilde als meester-schilder

1600–1608 verblijf in Italië als hofschilder van hertog Vincenzo Gonzaga; contact met de Italiaanse renaissance; in 1603 deelname aan een diplomatieke missie bij het hof van Spanje

1608 terugkeer naar Antwerpen

1609 hofschilder van de aartshertogen Albrecht en Isabella, met toestemming om in de Scheldestad te blijven wonen en er voor eigen rekening te werken; huwelijk met Isabella Brant

vanaf 1609 belangrijke opdrachten, waaronder veel religieuze kunst om de kerken opnieuw te stofferen, na de godsdienstoorlog; bevestiging van zijn artistieke visie als barokkunstenaar

ca 1615

bouw van een prachtige stadsresidentie aan de Wapper, met een groot atelier

1617–1620

samenwerking met Antoon van Dyck, o.a. voor de decoratie van de Antwerpse jezuitienkerk

vanaf 1621

na de dood van aartshertog Albrecht, politiek raadsman van de Infante Isabella, tot haar dood in 1633; hij ontvangt als diplomaat en als kunstenaar in binnen- en buitenland eerbewijzen en adellijke onderscheidingen

1622–1625

opdracht van Maria de Medici: decoratie van twee galerijen in het Palais du Luxembourg in Parijs

1626

overlijden van Isabella Brant

1628–1630

diplomatieke reizen naar Spanje en Londen

1629–1635

opdracht van Karel I van Engeland: plafonddecoratie voor Whitehall in Londen

1630

huwelijk met Helena Fourment

1633

deken van het Sint-Lucasgilde

1635

aankoop van landgoed het Steen nabij Elewijt, waar hij verscheidene zomers zal doorbrengen

1636–1638

opdracht van Filips IV van Spanje: decoratie van het jachtslot Torre de la Parada

30 mei 1640

overlijden van P.P. Rubens in Antwerpen

The image shows the facade of a classical building. At the top center is a circular window with a colorful stained-glass design. Below it is a decorative pediment containing a stone bust. The central entrance features a dark wooden double door with an 'X' pattern. To the right of the door is a niche with another stone bust. The entire facade is made of light-colored stone with intricate carvings and moldings.

RUBENS

EN ZIJN TIJD

Jeugdijaren

Ik heb uw broer gekend in zijn kinderjaren, op school, en ik hield van die jongen met zijn bovenste beste en heel lieve karakter.

Balthasar I Moretus aan Filips Rubens,
november 1600

Jacob Claesz. Van Utrecht, Bartholomeus Rubens en Barbara Arents, genaamd Spierinck, 1529–1530. Paneel, elk 56 x 36,5 cm. Antwerpen, Rubenshuis

De pendantportretten stellen Rubens' grootouders van vaderskant voor ca. 1529, het jaar van hun huwelijk. Bartholomeus was handelaar in specerijen en apotheker in Antwerpen. Barbara kwam uit een familie van de lage adel. Hun zoon Jan, de vader van Peter Paul, werd in 1530 geboren.

Zoon van politieke vluchtelingen

Peter Paul Rubens werd op 28 juni, de naamdag van de apostelen Petrus en Paulus, van het jaar 1577 geboren in Siegen, een kleine stad in Westfalen. Zijn ouders, de Antwerpse rechtsgeleerde Jan Rubens en Maria Pypelinckx, waren in 1568 de Scheldestad ontvlucht. Jan Rubens, die schepen was in Antwerpen, werd namelijk van protestantse sympathieën verdacht en dat was erg gevaarlijk in die tijd, toen in de Nederlanden een bloedige godsdienstoorlog tussen de protestanten en de Spaanse overheerser woedde. Het gezin week uit naar Keulen, waar Jan Rubens juridisch adviseur werd van Anna van Saksen, de echtgenote van prins Willem van Oranje 'de

Abel Grimmer en Hendrik van Balen, **Antwerpen met een gedeelte van het Vlaams Hoofd**, 1600. Paneel, 37 x 44 cm. Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

Zwijger', die een van de leiders van het verzet tegen Spanje was. Na een aantal moeilijkheden, waarbij Jan zelfs voor enkele jaren in de gevangenis belandde, vestigde het gezin zich in Siegen, maar kort na de geboorte van Peter Paul konden ze naar Keulen terugkeren. Het was in deze stad dat Rubens zijn vroegste jeugdijaren doorbracht, tot hij bijna twaalf jaar was. Het gezin telde meerdere kinderen. Peter Paul was zeer gehecht aan zijn drie jaar oudere broer Filips.

Terugkeer naar Antwerpen

In 1587 overleed Jan Rubens en niet veel later verhuisde Maria Pypelinckx met haar kinderen naar Antwerpen. De politieke omstandigheden waren daar inmiddels veranderd, want de veldheer Alexander Farnese had die stad in 1585 voor de Spaanse koning en het katholieke geloof herwonnen. Tegelijk was de scheiding tussen de Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden een onomkeerbaar feit geworden. Het Noorden organiseerde zich als de 'Republiek der Verenigde Provinciën' met aan het hoofd een Raad van State en een 'stadhouder'. Het Zuiden stond onder Spaans gezag en werd door een landvoogd

bestuurd. Moeder Rubens kon zich in Antwerpen vestigen op voorwaarde dat zij de katholieke godsdienst aanhing. De scheiding tussen Noord en Zuid bracht echter geen vrede: beide partijen bleven elkaar grimmig bestrijden. Rubens' jeugd - en trouwens zijn hele verdere leven - speelde zich af tegen een achtergrond van oorlog en politieke en religieuze verscheurtheid. Bovendien mengde Frankrijk zich in het conflict met de bedoeling op het juiste moment de Zuidelijke Nederlanden in te lijven. Het waren verschillende fases van wat in de geschiedenis als de Tachtigjarige Oorlog opgetekend staat (1568-1648), een oorlog waarin uiteindelijk heel Europa betrokken raakte. Peter Paul bezocht in Antwerpen de Latijnse school, in het Papenstraatje bij de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Hij leerde er Latijn en Grieks. Later zou hij door zelfstudie zijn kennis van de cultuur van de klassieke oudheid verder verdiepen. Toen hij dertien of veertien jaar oud was, verliet hij de school om page te worden bij Marguerite de Ligne, weduwe van graaf de Lalaing, die in de streek van Oudenaarde woonde. Al na enkele maanden echter keerde hij naar Antwerpen terug waar hij een schildersopleiding ging volgen.

Stadsplan van Antwerpen in het gedenkboek *Pompa Introitus Ferdinandi*, uitgegeven door Theodoor van Thulden bij Jan van Meurs in Antwerpen, 1642. Antwerpen, Museum Plantin-Moretus

Artistieke vorming en verblijf in Italië

Tenslotte, nadat hij [Otto van Veen] hem in korte tijd veel had bijgebracht, en toen de faam van de beroemde leerling zo groot was geworden dat men twijfelde wie van beiden de vaardigste was, hij of zijn meester, besloot Rubens naar Italië te gaan.

Roger de Piles, *Conversations sur la Connaissance de la Peinture...*, Parijs, 1677

Eerste opleiding in Antwerpen

Rubens ging achtereenvolgens in de leer bij de landschapschilder Tobias Verhaecht en bij de schilder van nogal futloze religieuze voorstellingen Adam van Noort, maar de invloed van die twee meesters is niet ingrijpend geweest. Belangrijker voor zijn toekomst was de

driejarige opleiding in het atelier van Otto van Veen, een schilder van onder meer robuuste altaarstukken en allegorieën met mythologische figuren in een wat koele en onbewogen classicistische stijl. Interessante voorbeelden van diens werk zijn te zien in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal (*Het Laatste Avondmaal*, 1592) en de Sint-Andriesskerk (*De marteldood van Sint-Andreas*, 1599) in Antwerpen.

Een van Rubens' zeldzame bewaarde 'jeugdwerken', *De zondeval* (of *Adam en Eva*) (zie blz. 143), toont een sterke stijlverwantschap met het werk van Van Veen, maar is wel krachtiger en plastischer.

Otto van Veen, *Het Laatste Avondmaal*, 1592. Doek, 350 x 247 cm. Altaarstuk van de broederschap van het Allerheiligste Sacrament. Antwerpen, Onze-Lieve-Vrouwekathedraal

—
Het schilderij werd door de tijdgenoten beschouwd als een hoogtepunt in het oeuvre van Van Veen.

Otto van Veen, **De kunstenaar aan het werk, omringd door zijn familie**, 1584.
Doek, 176 x 250 cm. Detail.
Parijs, Louvre

Een belangrijke leermeester

Otto van Veen of verlatijnt 'Otto Vaenius' werd in 1556 geboren in Leiden. Daar genoot hij zijn eerste schildersopleiding. Uit trouw aan de Spaanse koning en vanwege zijn katholieke overtuiging vluchtte vader Van Veen, die burgemeester van Leiden was, in 1572 met zijn gezin naar Antwerpen. Maar omdat ook die stad weldra door de hervormden gedomineerd werd, emigreerde het gezin naar Luik, waar de jonge Otto in de leer ging bij de schilder en fijnzinnige humanist Dominicus Lampsonius. Later bekwaamde Van Veen zich nog vijf jaar in Rome. Hij werkte vervolgens in dienst van de prinsbisschop van Luik en van landvoogd Alexander Farnese.

Omstreeks 1590 was hij terug in Antwerpen, waar hij in 1594 als meester in het Sint-Lucasgilde werd opgenomen. In 1594 of 1595 kwam de toen ongeveer zeventienjarige Rubens als leerknapp in zijn atelier terecht. 'De belangstelling voor letterkunde die zij deelden, maakte hen tot vrienden en de leermeester gaf al zijn kennis door aan zijn leerling; hij liet hem vrij met alle geheimen van zijn kunst kennismaken en leerde hem vooral de figuren te plaatsen en de lichtval gunstig te verdelen,' schreef Rubensbiograaf Roger de Piles in 1677. Vaenius verhuisde later naar Brussel en stierf daar in 1629.

Peter Paul Rubens, **Studie van het hoofd van een bejaarde man**, 1600–1608. Rood krijt op papier, 23,3 x 15,5 cm. Antwerpen, Rubenshuis

Naar Italië, het mekka van de kunstenaars

In 1598-1599, kort na het beëindigen van zijn opleiding bij Vaenius, werd Rubens als meester ingeschreven in het Sint-Lucasgilde van Antwerpen. Het jaar daarop, in 1600, vertrok hij naar Italië, om er zijn artistieke vorming te gaan vervolmaken. Hij vond al snel een betrekking aan het hof van Vincenzo I Gonzaga, de hertog van Mantua. In diens mooie renaissancistische paleis kon hij schilderijen van grote 'moderne' meesters bewonderen. Veel tijd bracht hij daar echter niet door. Hij kreeg een zekere vrijheid van de hertog - die geregeld zijn salaris met vertraging uitbetaalde - zodat hij naar hartenlust

kon reizen en leren. Belangrijk waren zijn verblijven in Firenze, Genua en vooral Rome.

Hij bestudeerde gretig de Grieks-Romeinse beeldhouwkunst, de kunst van de Italiaanse hoge renaissance en de architectuur. Hij maakte in Rome talrijke kopieën en studietekeningen van antieke beeldhouwwerken zoals de *Torso Belvedere* en *Laocoön*, van gesneden edelstenen ('gemmen') en van schilderijen van renaissancekunstenaars zoals Mantegna, Leonardo da Vinci, Rafaël, Michelangelo, Titiaan, Tintoretto, Correggio... Tezelfdertijd stond hij open voor

de nieuwe stroming in de kunst, de barok, die zich op dat moment in Rome manifesteerde in het oeuvre van Carracci en Caravaggio. In Genua verzamelde hij architectuurplannen en geveltekeningen van paleizen, die hij later in Antwerpen liet graveren en in 1622 als platenboek (*Palazzi di Genova*) publiceerde.

In maart 1603 werd Rubens door de hertog naar Spanje gezonden als begeleider van een konvooi met geschenken voor koning Filips III en enkele hofdignitarissen, onder wie de machtige hertog van Lerma. Hij kon bij die gelegenheid in

Peter Paul Rubens, *Ruiterportret van de hertog van Lerma*, 1603, Doek, 290,5 x 207,5 cm, Madrid, Museo del Prado

Peter Paul Rubens, *Het doopsel van Christus*, 1604–1605. Doek, 411 x 675 cm. Antwerpen, Koninklijk Museum voor Schone Kunsten

de Spaanse koninklijke verzameling meesterwerken van renaissanceschilders zoals Titiaan ontdekken. In Valladolid schilderde hij het *Ruiterportret van de hertog van Lerma*, dat door zijn levendige uitvoering een keerpunt betekende in de ontwikkeling van zijn kunst. Na zijn terugkeer uit Spanje kreeg hij eindelijk een echt grote opdracht van Vincenzo Gonzaga, die hem tot dan toe doorgaans met ondergeschikt werk, kopieën en dergelijke, belast had. Hij maakte drie reusachtige doeken voor de jezueïtenkerk in Mantua: *Vincenzo Gonzaga en zijn gezin in aanbidding voor de Heilige Drievuldigheid* (Mantua, Palazzo Ducale), *Het doopsel van Christus* en *De Transfiguratie*

(Nancy, Musée des Beaux-Arts). Tijdens verblijven in Genua schilderde hij onder andere portretten van de aristocratie.

Vanaf 1605 woonde hij meestal in Rome bij zijn broer Filips, die als secretaris en bibliothecaris in dienst van een kardinaal werkte. Hij verwezenlijkte in de eeuwige stad onder meer een werk voor het hoofdaltaar van de oratorianenkerk. Toen het schilderij zijn plaats kreeg boven het altaar, bleek het echter een erg storende weerschijn te hebben. De jonge kunstenaar begon direct met een nieuwe versie, in drie panelen en op leisteen, een minder reflecterend materiaal.

Peter Paul Rubens, **Torso Belvedere**, voor 1608. Potlood en zwart krijt op papier, 37,5 x 26,9 cm. Antwerpen, Rubenshuis

Een levenslange inspiratiebron

In oktober 1608 vertrok Rubens in allerijl uit Rome, nadat hij vernomen had dat zijn moeder op sterven lag. Toen hij in Antwerpen aankwam, was zij al overleden. Acht jaar had hij in Italië doorgebracht, hij keerde er later nooit meer terug.

De werken die hij in Italië maakte, droegen aanvankelijk nog de sporen van zijn opleiding bij Otto Vaenius, maar al snel mengden zich daaronder allerlei nieuwe impressies: de antieke kunst, het warme zilverige Venetiaanse coloriet, invloed van Michelangelo, Rafaël, Tintoretto, Titiaan en anderen. De vormgeving werd vrijer, de kleur werd vibrerend en

rijk genuanceerd, en onder invloed van de antieke sculptuur kregen de composities een heroïsche monumentaliteit.

In de schetsboeken en mappen met tekeningen en studies naar antieke beelden en renaissancekunstwerken die hij uit Italië meebracht, vond Rubens later inspiratie voor mythologische en religieuze figuren. Samen met zijn tekeningen naar levend model gebruikte hij dat materiaal zijn hele verdere loopbaan als een soort modellenrepertorium waaruit hij naar believen kon putten. Hij integreerde deze elementen altijd op een levendige en originele manier in zijn werk.